

Студент 3 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ ОРГАНІЗАЦІЇ І РЕАЛІЗАЦІЇ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ

Анотація. Проаналізовано основні проблеми організації і реалізації бюджетного процесу в Україні, що накопичилися протягом періоду незалежності країни і досі підлягають вирішенню. Запропоновано комплекс заходів, що спрямовані на його ефективну реалізацію.

Аннотация. Проанализированы основные проблемы организации и реализации бюджетного процесса в Украине, накопившиеся в период независимости страны и до сих пор подлежащие решению. Предложен комплекс мер, направленных на его эффективную реализацию.

Annotation. The article analyzes the main problems of the budget process in Ukraine that have accumulated during the country's independence period and have not been solved yet. A set of measures aimed at its effective implementation is proposed.

Ключові слова: бюджет, бюджетний процес, Бюджетний кодекс, проблеми, бюджетна політика, бюджетний цикл, стадії бюджетного процесу.

Бюджетний процес можна назвати універсальним економічним явищем, адже у ньому відображаються всі бюджетні відносини, що мають як позитивні, так і негативні якості, і які впливають на розвиток економіки, соціально-культурну сферу та добробут населення. Саме через бюджетний процес можна заглянути у недалеке майбутнє та спрогнозувати певні тенденції та закономірності соціально-економічного розвитку держави.

Питанням бюджетного процесу присвячені праці багатьох науковців. Проте, серед вітчизняних учених великий внесок у розгляд цього питання внесли: Бугай Т. В., Бур'янова Г. В., Кулай А. В., Фролов С. М. та ін. [1 – 5].

За роки незалежності бюджетний процес в Україні пройшов значний еволюційний шлях, проте й на сьогодні ряд проблем залишається невирішеним. Саме тому необхідне дослідження проблем реалізації бюджетного процесу, оскільки це дає необхідне підґрунтя для оптимізації бюджетного процесу в Україні.

Метою даної статті є дослідження та аналіз основних проблем організації і реалізації бюджетного процесу в Україні та формування власного бачення щодо його розвитку.

З прийняттям 3 серпня 2010 року Бюджетного кодексу вперше дано визначення поняття "бюджетний процес". Згідно з пунктом 10 статті 2 Бюджетного кодексу України, бюджетний процес – це регламентований бюджетним законодавством процес складання, розгляду, затвердження, виконання бюджетів, звітування про їх виконання, а також контролю за дотриманням бюджетного законодавства [3].

Традиційно бюджетний процес є сукупністю дій уповноважених органів держави та місцевого самоврядування, що здійснюється на підставі норм бюджетного права, щодо складання, розгляду, затвердження й виконання бюджетів, а також складання, розгляду та затвердження звіту про їх виконання. Виходячи з цього, у широкому розумінні бюджетний процес – заснована на владних повноваженнях діяльність відповідних органів, підпорядкована суворим процедурам у галузі бюджету [1].

Аналізуючи останні роки незалежності України, можна зробити висновок, що парламент країни не додержується процесуальних вимог щодо прийняття та затвердження зазначеного закону і це створює значні перешкоди і для проведення фінансової політики урядом, і для стабільного функціонування всієї бюджетної системи України (рис. 1).

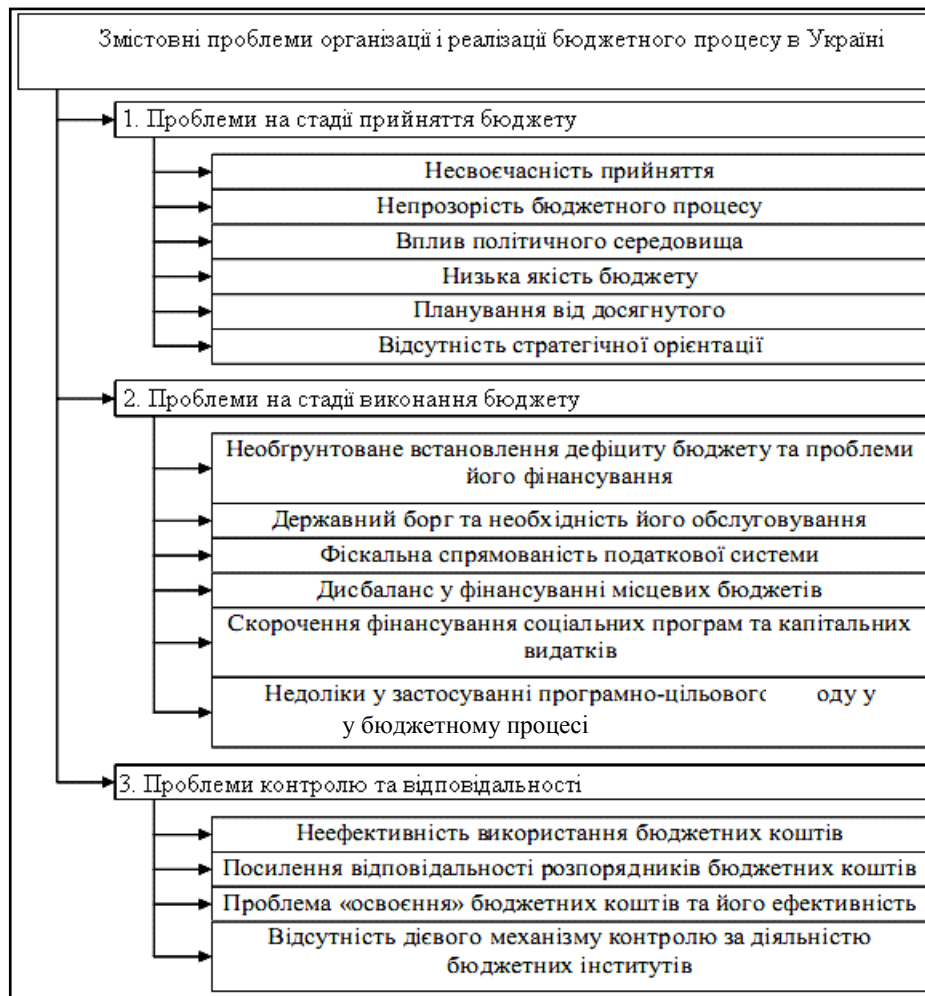

Рис. 1. Сучасні проблеми організації і реалізації бюджетного процесу в Україні [1]

Зважаючи, що граничний термін прийняття Верховною Радою України Закону про Державний бюджет України 1 грудня року, що передреє плановому, можна зробити висновок, що протягом останніх 8 років лише бюджет 2004 року можна вважати таким, що прийнято вчасно, всі інші роки строки були порушені [5].

Ще однією важливою проблемою бюджетного процесу в Україні вважається відсутність стратегічної складової в бюджетному процесі. Відомо, що бюджет планується на рік, проте стратегічний розвиток держави та її складових потребує довгострокових планів країни. Тому держава не має можливостей для проведення антициклічної політики, тобто балансування між дефіцитними та профіцитними бюджетами залежно від фази економічного циклу.

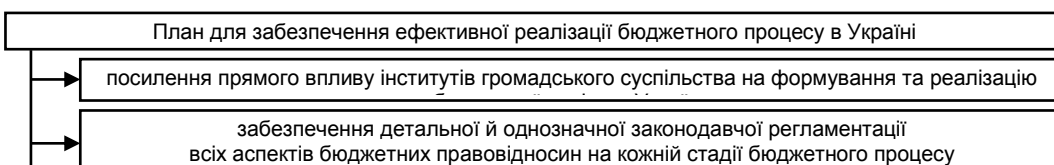
В Україні реалізується процедура планування "згори-донизу", тобто спочатку затверджується Державний бюджет України, в якому визначаються основні дохідні джерела місцевих бюджетів, а потім затверджуються регіональні бюджети. Проте, така процедура не є оптимальною, оскільки, за умови достатнього рівня самостійності місцевих бюджетів, затвердження бюджету центрального уряду і затвердження місцевих бюджетів – це складові двох самостійних бюджетних процесів.

Прозорість бюджетного процесу є теж актуальною на сьогоднішній день проблемою, адже фактично бюджетний процес в Україні є відірваним від широкої громадськості, оскільки немає публічних слухань та обговорень, не створюються круглі столи з відповідним висвітленням їх діяльності та результатів у засобах масової інформації, не беруть участь у бюджетному процесі незалежні експерти та аналітики в галузі економіки, а також інші особи, які зацікавлені в бюджетному процесі та результатах його реалізації. Тобто всі ці показники не дають провести якісний аналіз результатів та ходу виконання бюджетного процесу [4].

Контроль за виконанням бюджету в Україні здійснює Розрахункова палата, у якій немає права накладання фінансових санкцій, адміністративних стягнень до порушників бюджетного законодавства, як наслідок, функція контролю не має результативного впливового значення. В розпорядження Розрахункової палати входить лише інформування органів влади з питань дотримання бюджетного законодавства та витрачання бюджетних коштів.

На сьогоднішній день можна стверджувати, що без реформи бюджетного процесу неможливо подолати кризовий стан у соціально-економічному житті України. Тому бюджетна реформа є об'єктивною потребою.

Важливі вектори, що здатні будуть забезпечити ефективну реалізацію бюджетного процесу в Україні, наведені на рис. 2.

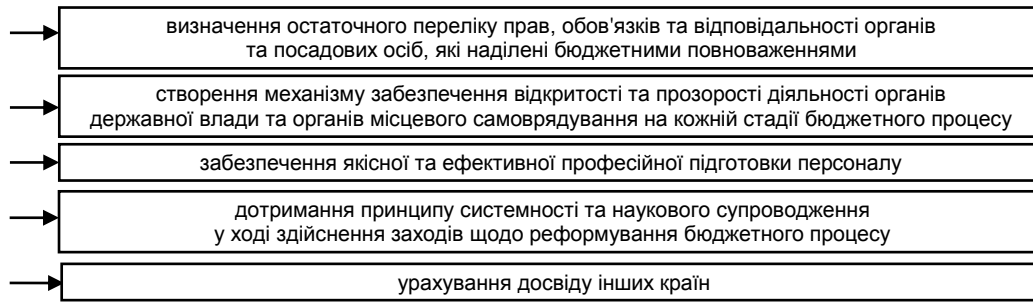

Рис. 2. План для забезпечення ефективної реалізації бюджетного процесу в Україні

Тому, враховуючи сьогоднішню соціально-економічну ситуацію, важливим є процес, спрямований на консолідацію всіх гілок влади, оскільки потрібне проведення першочергових реформ. Доцільно також утворити систему інституцій, яка здатна не лише забезпечити узгодження політичних позицій щодо бюджетної реформи, а й безпосередньо здійснювати функції моніторингу, поточного контролю, інформаційно-методологічного забезпечення всього комплексу заходів, які спрямовані на модернізацію сучасної системи бюджетування в Україні.

На думку автора, згадані проблемні аспекти організації бюджетного процесу в Україні вимагають негайного вирішення на кожній його стадії, адже в перспективі це допоможе забезпечити ефективне управління державними фінансовими ресурсами, підвищити результативність, ефективність і прозорість використання бюджетних коштів і, звичайно, уникнути зриву бюджетного процесу через політичні події, адже все це є головним аспектом для забезпечення соціально-економічного розвитку України.

Наук. керівн. Возненко Н. І.

Література: 1. Бугай Т. В. Сучасні проблеми та вектори розвитку бюджетного процесу в Україні / Т. В. Бугай // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2012. – № 2. – С. 40–49. 2. Бур'янова Г. В. Вдосконалення бюджетного процесу в Україні: дипломна робота на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня магістра: спец. 8.03050801 "Публічного адміністрування та регіональної економіки" / Г. В. Бур'янова. – Х. : ХНЕУ, 2013. 3. Карлін М. І. Бюджетна система України [Текст] : навч. посіб. / М. І. Карлін. – К. : Знання, 2008. – 428 с. 4. Кулай А. В. Актуальні проблеми організації бюджетного процесу в Україні [Текст] / А. В. Кулай // Економічні науки. – 2010. – Ч. 4. – Випуск 7 (25). – С. 2–9. 5. Фролов С. М. Дослідження проблем організації бюджетного процесу в Україні / С. М. Фролов // Механізм регулювання економіки. – 2010. – № 3. – Т. 2. – С. 32–40.